
**NÉPI GYERMEKJÁTÉK, NÉPTÁNCPEDAGÓGUS
HAGYOMÁNYISMERET OKTATÓ SZAKIRÁNYÚ
TOVÁBBKÉPZÉSI SZAK**

ZÁRÓVIZSGA KÉRDÉSEI

Belépő kérdés

Egy etnikai csoport/ néprajzi tájegység néprajzi (anyagi/tárgyi kultúra, folklór és társadalomnéprajz), történeti-földrajzi jellemzőinek, sajátosságainak ismertetése 5-10 percben, színesen szemléltetve mindezt (pl. könyvekkel, fotókkal, népdallal)!

TÉTELEK

Minden tételre általánosan érvényes szempont, hogy a tételek kifejtésénél jelenjen meg a témára vonatkozó, az oktató- nevelőmunkában megvalósítható egy-két konkrét példa.

1. a/ Népi játékok

A népi játékok kutatásának rövid ismertetése; a népi játékok szerepe, a népi játék fogalma, rendszerezése. A népi játékok különböző típusai, a típusrend ismertetése. Szellemi játékok és mozgásos játékok. Kiszámolók, mondókák. A népi játékok tanítása; játékfűzések

1. b/ Táncfolklorisztika

Régi páros táncok. Csárdás

2. a / Népi játékok

A népi játékok fogalma és szerepe a hagyományos faluközösségben és a nevelésben. Különböző típusai, a típusrend ismertetése; Eszközös és párvalasztó játékok példákkal. Kiszámolók, mondókák. A népi játékok tanítása; játékfűzések.

2. b/ Néptánc

Alkalomhoz kötött táncok. Dramatikus és pantomimikus táncok. Énekes leány körtáncok.

3. a/ Vokális és hangszeres népzene

Vokális népzene – a magyar népzene dialektusterületei I. Dunántúl és jellemzői.

A magyar népzene kutatástörténete. A népi hangszer fogalma, rendszerezése; a hangszeres népzene, hangszeregyüttes. Idiofon hangszerek.

3. b/ Táncdialektusok bemutatása

Az erdélyi dialektus általános jellemzése és az alldialektusok felsorolása, közülük egy kiválasztott jellegzetességei.

4. a/ Az emberi élet fordulói

A születéstől a leány- legényéletig.

4. b./ Néptánc

A néptánc-tanítás módszertana. A táncitanítás folyamatának fontosabb elemei.

5- a/ Vokális és hangszeres népzene

Vokális népzene – a magyar népzene dialektusterületei II. Északi sáv és jellemzői
Hangszeres népzene – a népi hangszer fogalma, rendszerezése. Membranofon hangszerek.

5. b/ Táncdialektusok bemutatása

Tiszai dialektus általános jellemzése és az alldialektusok felsorolása, közülük egy kiválasztott jellegzetességei.

6. a / Jeles napok, ünnepi szokások

A karácsonyi ünnepkör jeles napi, ünnepi szokásai I. (András napjától Ádám -Éva napjáig)

6. b / Táncdialektusok bemutatása

A dunai dialektus általános jellemzése és az alldialektusok felsorolása, közülük egy kiválasztott jellegzetességei.

7. a / Az emberi élet fordulói

A lakodalom előkészületei, lakodalom szokásai.
Az emberi életút vége. A halottakra való emlékezés napjai.

7. b/ Népköltészet

A népmese, a hagyományos mesemondás és alkalmi
A népdal fogalma, jellegzetességei, stílusváltása, a népdaléneklés alkalmi

8. a / Anyagi kultúra

A földművelés és a növénytermesztés munkaeszközei és munkamódjai (elsősorban a gabonamunkák, a talaj előkészítésétől kezdve a kicsépeelt/nyomtatott gabona tárolási módjáig)

8. b /Vokális és hangszeres népzene

Vokális népzene – a magyar népzene dialektusterületei III. Alföld és jellemzői
Hangszeres népzene – a népi hangszer fogalma, rendszerezése. Chordofon hangszerek. (húros hangszerek, pl.: citera, cimbalom, tambura, hegedű, tekerő, koboz, gardon)

9. a /Jeles napok, ünnepi szokások

A karácsonyi ünnepkör jeles napi, ünnepi szokásai II. (dec. 25. karácsony napjától vízkeresztig)

9. b /Vokális és hangszeres népzene

Vokális népzene – a magyar népzene dialektusterületei IV. Erdély és jellemzői
Hangszeres népzene – a népi hangszer fogalma, rendszerezése. Az aerofon hangszerek. pl. levélsípok, harmonika, szájharmonika, fakürt, trombita, kanásztülök, furulyafélék, nyelvsípok, dudu, doromb

10. a / Jeles napok, ünnepi szokások

Farsangi népszokások, köszöntők és dramatikus játékok; Iskolába toborzó szokások: balázs- és gergely-járás (február 3., március 12.); januári, februári jeles napok;
Nagyböjti szokások és játékok, a húsvéti ünnepkör szokásai; márciusi, áprilisi jeles napok.

10. b/ Anyagi kultúra

A népi táplálkozás legfontosabb alapanyagai, feldolgozásának és tartósításának eszközei és módjai, ételféleségek, az étkezés rendje

11. a / Jeles napok, ünnepi szokások

Májusfaállítás, pünkösd, pünkösd szokások, Szent Iván napja; májusi, júniusi jeles napok.

11. b / Népviselet

Hétköznapi vászonviseletet, a női és a férfi alsó és felső ruházat darabjai. Az ünnepi viselet táji különbségeinek bemutatása (a legjellegzetesebb tájak legfontosabb viseletdarabjai)

12. a / Jeles napi, ünnepi szokások

Az őszi jeles napok, munkaalkalmakhoz kapcsolódó hagyományok (szeptember elsejétől november 25-ig, Katalin napjáig), pl. szüret, kukoricafosztás, tollfosztás, fonó szokásai; közösségi alkalmak: Búcsú, piac, vásár.

12. b/ Vokális és hangszeres népzene

Vokális népzene – a magyar népzene dialektusterületei, V. Gyimes, Moldva és jellemzői

A népzene, a zenész a paraszti társadalomban. Hangszeres együttesek egy-egy példája a különböző népzenei dialektusterületekről

KÖTELEZŐ ÉS AJÁNLOTT SZAKIRODALOM (témák szerint)

-további ajánlott szakirodalmat lásd a megadott könyvekben)

Jeles napok, ünnepi szokások

• *Kötelező irodalom:*

Tátrai Zsuzsanna-Karácsony-Molnár Erika: Jeles napok, ünnepi szokások. Budapest, 1997. (ajánlott további szakirodalmat lásd itt, valamint az órán elhangzott szakirodalom)

Internet

www.mek.oszk.hu).

www.tudasbazis.sulinet.hu

www.zti.hu - multimédiás adatbázisok

www.hagyományokhaza.hu – Folklórdokumentumok kereső rendszere

Az átmeneti rítusok: az emberi élet fordulói

Kötelező irodalom:

- Magyar Néprajz VII. Népszokás, néphit, népi vallásosság Akadémiai kiadó Bp. 7-101. o.
- Boross Marietta– Karácsony Zoltán– Tátrai Zsuzsanna: Magyar népi kultúra - Népművészet, népszokások, néptánc (vonatkozó fejezetei) Képzőművészeti Kiadó 2004

Ajánlott irodalom:

Bakó Ferenc: Palócföldi lakodalom Bp. 1987.

Balázs Lajos: Az én első tisztességes napom Kritérion 1994.

Fügedi Márta: A gyermek a matyó családban Miskolc 1988.

Jung Károly: Emberélet fordulói Forum kiadó 1978.

Kunt Ernő: Az utolsó átváltozás Gondolat 1987.

Tátrai Zsuzsanna: Leányélet Bp. 1994.

Népi játékok

Kötelező irodalom:

Lázár Katalin Népi játékok. Budapest, 1997.

Lázár Katalin: Énekes, táncos népi gyermekjátékok tanítása. Bp. 1996

Lázár Katalin: Gyertek, gyertek játszani I-IV. Bp. 2002-2004

• *Ajánlott irodalom:*

Tátrai Zsuzsanna: A gyermekkor költészete In: Magyar Néprajz V. Népköltészet. 584-610. (Főszerk.: Vargyas Lajos) Bp. 1993

Borsai Ilona - Haider Edit – Kovács Ágnes: Bújj, bújj zöld ág. Bp. 1976.

Borsai Ilona - Haider Edit – Kovács Ágnes: Kivirágzott a diófa. Bp. 1977.

Borsai Ilona – Hajdú Gyula – Igaz Mária: Magyar népi gyermekjátékok. Bp. 1980.

Borsai Ilona-Kovács Ágnes: Cinege, cinege, kismadár... Bp. 1983

Gágyor József: Megy a gyűrű vándorútra 1-2. Bp. 1982

Hintalan László-Lázár Katalin: Gyermekjátékok. Szentendre 1980.

Kiss Áron: Magyar gyermekjáték-gyűjtemény. Bp. 1984

Lábadiné Kedves Klára: Barkócafosztorú. Eszék 1984

Magyar Népzene Tára I. Gyermekjátékok. (Sajtó alá rendezte: Kerényi György) Bp. 1951

Mandel Róbert: Hangszerbarkácsoló. Bp. 1980
Nyakasné Túri Klára: Ákom, bákó, berkenye. Bp. 1985
Veress Ilona: Mezőcsávási gyermekfolklór. Kolozsvár 2002

Népköltészet Magyar Néprajz V. vonatkozó fejezetei, részei
(<http://www.elib.hu/02100/02152/html/05/index.html>)

Magyar Néprajzi Lexikon szócikkei, valamint a tantárgyhoz korábban megadott szakirodalom

Vokális és hangszeres népzene

Dömötör Tekla (szerk.): Magyar Néprajz VI. kötet Akadémiai Kiadó. Bp. - vonatkozó fejezetei
www.mek.oszk.hu

Sárosi Bálint: A hangszeres magyar népzene. Bp., 1996.

Sárosi Bálint: Hangszerek a magyar néphagyományban. Bp., 1998.

Ortutay Gyula (szerk.): Magyar Néprajzi Lexikon 1-5. Akadémiai Kiadó. Bp.
(szócikkei) www.mek.oszk.hu

Paksa Katalin: Magyar népzene-történet. Bp., 1999.

Vargyas Lajos főszerk.: Magyar Néprajz V. kötet: Magyar népköltészet. Bp., 1988.

Vargyas Lajos: Lírai Népköltészet 427-565.o.

Bodza Klára – Paksa Katalin: Magyar Népi Énekiskola I. Bp., 1992. A magyar népdalkincs 26-53.o.

Paksa Katalin: Magyar népzene-történet. Bp., 1999.

Paksa Katalin: A magyar népdal díszítése. Bp., 1993.

Sárosi Bálint: A hangszeres magyar népzene. Bp., 1996.

Sárosi Bálint: Magyar népi hangszerek. Bp., 1973.

www.mek.oszk.hu (Magyar Néprajz V. kötet vonatkozó fejezetei)

Egyetemes néprajz

Együtt élő népek a Kárpát-medencében Auktor Könyvkiadó, Bp. 1994. 11-70. old.

Andrásfalvy Bertalan: Néprajzi alapismeretek – legújabb kiadás

Balassa Iván: A határainkon túli magyarok néprajza Gondolat, Bp. 1989.

Kósa László-Filep Antal: A magyar nép táji-történeti tagolódása Akadémiai kiadó, Bp. 1983.

Anyagi kultúra

Magyar Néprajz IV. Életmód. (Főszerk.: Balassa Iván) Bp. 1997

Hankó Béla: A magyar háziállatok története. Bp. 1954

Herman Ottó: Halászelet, pásztorkodás. Bp. 1980

Kisbán Eszter: Táplálkozáskultúra. In: Magyar Néprajz Életmód. IV. 417- 583. Bp. 1997

Paládi-Kovács Attila: A magyar állattartó kultúra korszakai. Bp. 1993.

Szöllőssi Gyula (szerk.): A hortobágyi hídi vásár. Debrecen, 1976

Kézművesség

Kardos Mária: Agyagművesség, 1988. Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó

Domanovszky György: Magyar népi kerámia 1968. Corvina Kiadó

Kardos Mária - Kádosi Éva: Kerámia 1988. (Kaptár sorozat) Múzsák Közművelődési Kiadó

Kardos Mária: Primitív fazekasság 1980. Múzsák Közművelődési Kiadó

Kresz Mária: Magyar népi cserépedények 1983. (Kolibri könyvek) Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó

Domanovszky György: A kerámiaművészet kezdetei 1981. Képzőművészeti Alap Kiadó

Baktay Patrícia - Koltai Magdolna: Kézműveskönyv. Tárogató Kiadó, 1994

Bellon Tibor - Fügedi Márta - Szilágyi Miklós: Tárgyalkotó népművészet. Planétás, 1998

Artner Erzsébet: Kézművesség. Calibra Kiadó, 1994

Fejős Zoltán (főszerk.): A néprajzi Múzeum gyűjteményei. Néprajzi Múzeum, Budapest 2000

Selmecei Kovács Attila – Szacsvey Éva: A magyar nép hagyományos kultúrája. Kiállítási katalógus.

Néprajzi Múzeum, Budapest 2003

Flórián Mária – Tóth Béla: Tímárok. Szentendre Szabadtéri Néprajzi Múzeum 1998

Cseri Miklós. Szabadtéri Néprajzi Múzeum. Szentendre 2000

Nagy Mari - Vidák István: Nemezkészítés 1997. Planétás Kiadó
Lukovszky Ilona: Bőrmivesség 1986. Múzsák Közművelődési Kiadó
Magyar néprajz nyolc kötetben
Nagybákay Péter (szerk.): Kézművesség III. kötet
<http://mek.niif.hu/02100/02152/html/03/index.html>

Népművészeti tételek

Boross Marietta– Karácsony Zoltán– Tátrai Zsuzsanna:
Magyar népi kultúra - Népművészet, népszokások, néptánc
Képzőművészeti Kiadó 2004 vonatkozó fejezetei

Táncélet

Pesovár Ferenc: Táncélet és táncos szokások. In: Felföldi László-Pesovár Ernő (szerk.): A magyar nép és nemzetiségeinek táncgyománya. Planétás. Bp. 1997. 15-69.
(+Az előadások elméleti része és az itt bemutatott filmek)

Ajánlott irodalom:

Martin György: A magyar körtánc és európai rokonsága. Akadémiai Kiadó. Bp. 1979.
Martin György: Magyar tánc típusok és táncdialektusok. Planétás Kiadó. Bp. 1996.
Dömötör Tekla (szerk.): Magyar Néprajz VI. Akadémiai Kiadó. Bp. Tánc-fejezetei (interneten is, de fejezetcímek hibásak)
Ortutay Gyula (szerk.): Magyar Néprajzi Lexikon 1-5. Akadémiai Kiadó. Bp. tánc témájú szócikkek (online is)

Multimédiás anyagok néptáncokról:

www.sulinet.hu - SDT/művészetek/A magyar nép táncgyománya/A magyar nép tánc típusai/Néptánc-gyűjtemény
– szövegek, fotók, filmek, hangzó anyagok
www.zti.hu - multimédiás adatbázisok/Néptánc Adatbázis Filmtár, Kallós Zoltán gyűjtései, Publikált népzenei hangfelvételek, Népzenei és néptánc fotóarchívum, TáncFa
www.hagyományokhaza.hu – Folklórdokumentumok kereső rendszere